

JAARVERSLAG 2002

Erfgoedhuis Zuid-Holland

INHOUD

VOORWOORD

- 1. SAMENVATTING**
- 2. MONUMENTENWACHT**

3. **PROVINCIAAL STEUNPUNT MONUMENTENZORG EN ARCHEOLOGIE**
4. **MUSEA**
5. **GESCHIEDENIS**
6. **ARCHIEVEN**
7. **ERFGOEEDUCATIE**
8. **COMMUNICATIE EN VOORLICHTING**
9. **SCHOLING EN DEBAT**
10. **PROJECTEN**
11. **ORGANISATIE, BESTUUR, PERSONEEL EN GEBOUW**
12. **PARTNERS**
13. **GEGEVENS**

HET ERFGOEDHUIS ZUID-HOLLAND OP DE KAART VAN 2002

U hebt het uitgebreide jaarverslag 2002 van het Erfgoedhuis Zuid-Holland in handen. Het beschrijft al onze activiteiten in het verslagjaar. Het is ingedeeld per productgroep.

We hebben er ook een handzame publieksversie van gemaakt. Die bestaat uit een speciaal vervaardigd kaartje van de provincie Zuid-Holland, met een overzicht van onze activiteiten. Wij staan aardig op die *Kaart van 2002*. u ziet daarop in één oogopslag waar we in 2002 in Zuid-Holland actief zijn geweest. Dankzij onze voortgaande ontwikkeling konden we in tal van plaatsen letterlijk en figuurlijk ons gezicht laten zien. Alles in het teken van onze missie om erfgoed te helpen ontdekken, behouden en gebruiken. Dank aan medewerkers en bestuur die dit resultaat mogelijk maakten.

Het Erfgoedhuis Zuid-Holland gedenkt met groot respect secretaris Reg Doing die op 1 december 2002 overleed. Hij behoorde tot diegenen die de eerste stenen van het Erfgoedhuis hebben gelegd.

Mocht u, lezer, vragen hebben over dit verslag, of wilt u die *Kaart van 2002* ontvangen, neemt u dan contact met ons op.

Andries Ponsteen,
directeur

maart 2003

1 SAMENVATTING

Het verslagjaar 2002 is het eerste van de 'nieuwe' Stichting Erfgoedhuis Zuid-Holland die op 1 januari 2002 ontstond door fusie van de Stichting Monumentenwacht Zuid-Holland en de 'oude' Stichting Erfgoedhuis Zuid-Holland. Tal van in- en externe werkzaamheden vloeiden rechtstreeks uit dit samengaan voort. Intern moesten besturen, personeel, arbeidsvoorwaarden, werkmethoden, (financiële) administratie, databases en dergelijke onderling worden afgestemd of geïntegreerd. Extern moesten in marketing, public relations en beleid de nieuwe status en mogelijkheden van de instelling duidelijk worden gemaakt. Het is verheugend te zien dat dit proces in 2002 met succes kon worden gerealiseerd.

Mede dankzij de fusie kon de output aan diensten in 2002 worden uitgebreid. In praktisch alle Zuid-Hollandse gemeenten werden werkzaamheden verricht. Erfgoedinstellingen, eigenaren van monumenten, gemeentebesturen, particulier initiatief en scholen waren de belangrijkste klantengroepen. Ook aan de Provincie Zuid-Holland leverde het Erfgoedhuis diensten. Nieuwe producten ontstonden door samenwerking tussen verschillende erfgoeddisciplines van het Erfgoedhuis. De externe communicatie werd in 2002 sterk uitgebreid: het Erfgoedhuis was regelmatig in het nieuws.

Door fusie is niet alleen een sterkere organisatie ontstaan, maar ook een inhoudelijk breder expertisecentrum. Daarbij is gekozen voor een strategie waarbij afdelingen van het Erfgoedhuis - zoals Monumentenwacht, Provinciaal Steunpunt Monumentenzorg en Archeologie, erfgoededucatie, musea en bepaalde projecten - relatief zelfstandig en met eigen herkenbaarheid kunnen functioneren. De projectentak kon licht worden uitgebreid. Voor doorberekening van projectlasten in de exploitatie is een sleutel ontwikkeld, die in 2003 verder verfijnd wordt. In 2003 zal het prijsbeleid worden uitgebreid naar onder meer producten en diensten als consultancy en schoolprojecten.

Alle activiteiten werden uitgevoerd binnen het kader van Begroting en Activiteitenplan 2002. Ook stelde het bestuur een Begroting en Activiteitenplan 2003 en Voorlopige Begroting en Beleidsplan 2004 vast. In 2003 zal het Erfgoedhuis Zuid-Holland een Ambitieplan 2005 – 2008

met bijbehorende Meerjarenbegroting indienen bij de Provincie Zuid-Holland. Hierin zal het Erfgoedhuis positie kiezen voor de toekomst, ook in relatie tot het nieuwe te verwachten Cultuurplan over dezelfde periode van de Provincie Zuid-Holland .

De voorbereiding is begonnen op het betrekken van de nieuwe locatie - Het Meisjeshuis, Oude Delft 116 in Delft - welke naar verwachting begin 2004 na grondige renovatie en aanpassing beschikbaar zal komen. Deze verhuizing zal naar verwachting bijdragen aan de verdere ontwikkeling van het Erfgoedhuis.

Het Erfgoedhuis Zuid-Holland voorziet – zo is in 2002 gebleken – in veel behoeften van het erfgoedveld. Het helpt door zijn bijzondere expertise erfgoed in Zuid-Holland ontdekken, behouden en gebruiken.

Medewerkers, directie en bestuur hebben vertrouwen in zowel verleden als toekomst.

2 MONUMENTENWACHT

Monumentenwacht: een sterk merk binnen het Erfgoedhuis

De Monumentenwacht verricht bouwkundige inspecties van monumenten en beeldbepalende panden. De bevindingen worden vastgelegd in een statusrapport dat de abonnee kan gebruiken bij overleg met subsidiegever, aannemer of loodgieter. De Monumentenwacht dankt zijn sterke marktpositie aan alom erkende onafhankelijkheid, objectiviteit en deskundigheid.

De Monumentenwacht is in het Erfgoedhuis een afdeling met eigen taken, eigen externe uitstraling en grote mate van zelfstandigheid. In 2002 kreeg de Monumentenwacht een nieuwe grafische huisstijl die past binnen die van het gehele Erfgoedhuis. Deze werd ook doorgevoerd op de bussen. De Monumentenwacht staat onder leiding van hoofd Monumentenwacht Boudewijn Boelens, die tevens adjunct-directeur van het Erfgoedhuis is.

Personeel, arbeidsomstandigheden, veiligheid

Er zijn 10 wachters werkzaam, die in 6 zelfsturende teams opereren, waarvan drie 'van huis uit'. Op het bureau werken 4 medewerkers, soms met tijdelijke versterking. In het verslagjaar werd veel aandacht besteed aan de arbeidsomstandigheden en veiligheid van de wachters, er werd één

bijna-ongeval gerapporteerd. Er werden een Risico-inventarisatie en Plan van Aanpak vervaardigd voor het depot in Leiden en voor het Bureau van het Erfgoedhuis (Rijnlandshuis). De wachters Patrick Jansen en Ruud Baak volgden de *opleiding restauratiemedewerker* van de Hogeschool Brabant. Begeleiders waren de eerste wachters Leo Bredie en Piet van Roon. De Monumentenwacht verkreeg de kwalificatie van *Leerbedrijf*.

Inspecties, abonnementen, tarieven

Klanten van Monumentenwacht zijn beheerders of eigenaren van monumenten of beeldbepalende panden. Inspecties daarvan vormen de reguliere werkzaamheden. De tarieven voor inspectie- en rapportage-uren werden verhoogd met € 4,50.

Externe relaties, klanten, tarieven

Behalve contacten met abonnees voor haar reguliere werkzaamheden onderhoudt de Monumentenwacht ook relaties met potentiële klanten, gemeenten en dergelijke. In 2002 was zij bij bijeenkomsten van de gemeenten Wassenaar en Zevenhuizen-Moerkapelle. Met de gemeente Schipluiden zijn afspraken gemaakt over inspectie van de nieuwe gemeentelijke monumenten en met de gemeenten Bodegraven en Dordrecht zijn acquisitiesprekken gevoerd. In Leiden werden afspraken gemaakt over de NRF-panden ('subsidie-op-termijn panden'). Voorts werden contacten onderhouden met belangrijke relaties als Bisdom Rotterdam, Rijksgebouwendienst, Ministerie OCW en Rijksdienst voor de

Monumentenzorg. Onder 10% van de abonnees is in 2002 een eenvoudig klantenonderzoek gedaan. Over het algemeen was men zeer tevreden over de dienstverlening. De ondervraagden hebben tevens aangegeven over welke onderwerpen zij graag regelmatig geïnformeerd willen worden en hoe.

Op 14 september was de Monumentenwacht actief aanwezig op de Open Monumentendag Delft, Leiden, Voorschoten, Zuidland.

Federatie Monumentenwacht Nederland

In het voorjaar zijn de verhoudingen met de Federatie Monumentenwacht Nederland geformaliseerd. Prioriteiten liggen bij kwaliteit, databeheer en arbeidsomstandigheden ('interne certificering') en bij het instandhoudingbeleid. Op 29 november werd deelgenomen aan de Landelijke Technische Dag over 'Gewelven' in Utrecht.

Bedrijfsmatige vernieuwing

De Monumentenwacht heeft geïnvesteerd in nieuwe software (Word, Visio-tekenprogramma, Access voor relatiebeheer) en hardware (nieuwe laptops, digitale camera's, scanners). Alles zoveel mogelijk geïntegreerd in de voortschrijdende automatisering van het Erfgoedhuis. Vanaf september is de zogenaamde 'uniforme rapportage' ingevoerd, die vanwege landelijke harmonisatie voordelen biedt, maar ook een verhoging van het aantal rapportage-uren met zich brengt. Er is geïnventariseerd welk type nieuw bestelbus wenselijk is. Bestelling daarvan volgt begin 2003. Over de bestelautoproblematiek zijn voor 2002 afspraken gemaakt met de Belastingdienst.

In 2003 wordt geïnvesteerd in een verbeterde route-administratie van Transscope.

3 PROVINCIAAL STEUNPUNT MONUMENTENZORG EN ARCHEOLOGIE

Provinciaal Steunpunt Monumentenzorg en Archeologie

Wat voor de Monumentenwacht geldt, gaat ook op voor het Provinciaal Steunpunt Monumentenzorg en Archeologie: het steunpunt is een eenheid binnen het Erfgoedhuis met een zelfstandig karakter en eigen gezicht. Dat komt tot uiting in de eigen aansturing die geschiedt onder verantwoordelijkheid van een Projectgroep. Voorbereidingen voor een eigen grafische huisstijl werden getroffen. Er is een afzonderlijk uitgebreid jaarverslag van het Steunpunt te krijgen.

Projectgroep

Voorzitter Dirk Boonstra trad in 2002 terug. De Vereniging van Zuid-Hollandse Gemeenten droeg in december als zijn opvolgster voor Dorothea Wassenberg-Welp, burgemeester van Schoonhoven.

Andrea Otte, lid namens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, verliet de Projectgroep medio 2002 vanwege verandering van functie binnen haar dienst. Zij werd opgevolgd door Paul Schaap, afdelingshoofd regio west van de ROB. De Projectgroep vergaderde op 22 januari, 18 april en 17 oktober. Zie voor samenstelling van de Projectgroep op 31 december 2002 het hoofdstuk 'Gegevens'.

Kerntaken: overleg en consultancy

Het Steunpunt richt zich op de eerste plaats op zijn kerntaken: overleg (bouwplanoverleg, Cultureel Plan Overleg, Beleidsoverleg, regionaal overleg) en consultancy voor gemeenten. Voor het *Bouwplanoverleg* houden regioconsulenten van de RDMZ en het Steunpunt elke dinsdag spreekuur in het Erfgoedhuis. De coördinator van het Steunpunt neemt deel aan het *Cultureel Plan Overleg* in de Provincie Zuid-Holland.

Er vond verschillende malen *beleidsoverleg* plaats tussen Steunpunt en Provincie, RDMZ en de provinciale welstandsorganisatie *Dorp, Stad en Land*. In de regio's Hoeksche Waard en Westland participeert het Steunpunt direct of indirect in een structureel *regionaal overleg* monumentenzorg, waarin gemeenten en verschillende organisaties participeren. Er vonden in 2002 zes bijeenkomsten plaats.

Voor verschillende gemeenten werden *consultancywerkzaamheden* verricht. Onder meer: Boskoop, Dirksland, Gorinchem, 's-Gravenzande, Leerdam, Leiderdorp, Maasland, Monster,

Nieuwkoop, Rijnwoude, Schoonhoven, Strijen, Ter Aar en Zoetermeer en verschillende particuliere organisaties op het gebied van de monumentenzorg.

Secundaire taken/dienstverlening

Het Steunpunt verzorgde een aantal secundaire taken, zoals opdrachten voor berekening van subsidiabele kosten van restauraties voor de gemeenten 's-Gravenzande, Rijnwoude en Schoonhoven, medewerking aan de cursus *Belvedere op de werkvloer* en aan de totstandkoming van de debattenreeks van het Erfgoedhuis *Erfgoed ontmoet*.

Klantenonderzoek

Begin 2002 konden de resultaten worden vastgesteld van een klantenonderzoek dat het Steunpunt eind 2001 onder gemeenten in Zuid-Holland had verricht. Er was een hoge respons van 75% op deze enquête. Uit het onderzoek kwamen veel gegevens voort die het Steunpunt in zijn beleid heeft verwerkt. Algemene uitkomst was dat vrijwel alle niet-budgethoudende gemeenten behoefte hebben aan ondersteuning, vooral voor taken die uit de Monumentenwet voortvloeien. Het Provinciaal Steunpunt Monumentenzorg en Archeologie voorziet hierin.

Project 'Geest en Grond'

Het Steunpunt fungeert ook als projectorganisatie. In 2002 kon een begin worden gemaakt met het project *Geest en Grond*, dat zich richt op de culturele planologie van de Duin- en Bollenstreek. Aan Bureau Hans Venhuizen werd de opdracht verstrekt om dit project uit te voeren. Op 5 juni organiseerde Architectuur Lokaal in opdracht van het Erfgoedhuis een discussie- en excursiedag in het projectgebied, waaraan veel betrokkenen (Provincie Zuid-Holland, gemeenten, organisaties) deelnamen. Voor het project werd een eigen grafische huisstijl ontwikkeld en een website gebouwd (gelinkt aan de Erfgoedhuis-site). Er werd in Lisse een locatie gevonden om het tijdelijke projectbureau te huisvesten, een pand in bezit van Museum De Zwarte Tulp. Voorbereidingen werden getroffen voor een press-release, een brochure en de officiële opening van het projectbureau in januari 2003. Van het project is een afzonderlijk uitgebreid verslag beschikbaar.

Externe contacten en vertegenwoordiging

Het Steunpunt nam deel aan het *Landelijk Overleg Steunpunten* van de RDMZ en het *Steunpuntenoverleg* van de directeuren en coördinatoren van de verschillende steunpunten. In het verslagjaar participeerde het Steunpunt verder in de *Werkgroep Omgevingskwaliteit* van de Gebiedscommissie *Land van Wijk en Wouden*. Ook had het zitting in de *Werkgroep Jaar van de Boerderij 2003 Zuid-Holland* en de landelijke *Programmacommissie Monumentenzorg in de Praktijk*.

Samenwerking

Er werd samengewerkt bij de organisatie van de *Contactavond* op 24 juni in Rotterdam met het NCM, de *Cursus Actualiteiten en Ontwikkelingen 2002* van een aantal landelijke instellingen en de voorbereiding van een studiedag van de Provincie Zuid-Holland over de *Cultuurhistorische Hoofdstructuur*. Deze laatste zal in 2003 plaatsvinden.

Het Steunpunt had zitting in een informele werkgroep *Erfgoed Bereikbaar* die, onder leiding van de Stichting Landschapsbeheer Zuid-Holland, een serie cultuurhistorische televisieprogramma's laat maken in Zuid- en Noord-Holland.

Het Steunpunt nam verder deel aan een zogenaamde terugkoppelsessie *Kennisinfrastructuur* bij de RDMZ op 5 maart, evenals aan een regionale bijeenkomst in het kader van het provinciaal *Actieprogramma Cultuurbereik* op 22 mei te Voorburg, waar de coördinator van het Steunpunt een workshop verzorgde. Het PSMA werkte voorts mee aan een landelijk *onderzoek* naar positie en ontwikkeling van de steunpunten door de KU Nijmegen.

Personeel, bijscholing

Marc Laman kwam per 1 januari van het verslagjaar in dienst als consultant, op 1 september kwam

Julika Baan het Steunpunt versterken als secretariael medewerker. Coördinator was Onno Helleman. De formatie omvatte per 31 december van het verslagjaar 2,09 FTE. Consultant en coördinator namen deel aan verschillende vormen van interne of externe bijscholing.

4 MUSEA

Sectie musea

In het Erfgoedhuis fungeert een informele sectie musea. Zij bestaat uit de algemeen museumconsulent Judith Tegelaers, de consulenten behoud / beheer Nina Duggen en registratie / documentatie Sandra Marsfelder, de projectmedewerkers Saskia Rutten, Maartje van Peijpe, Rosemarie Oei en secretariaat. De directieassistent (tevens algemeen museumconsulent) stuurt de sectie aan. De sectie werkt nauw samen met de Vereniging van Musea in Zuid-Holland.

Consultancy

Aan meer dan 100 musea werden in het verslagjaar kortlopende adviezen verstrekt. Deze betroffen praktisch alle aspecten van museaal beheer en beleid: personeelszaken, beleidskwesties, bestuur, vrijwilligers, aspecten van collectiebeheer en –behoud, medewerking aan de projecten MUSIP en Museumregistratie enzovoort.

Een intensieve vorm van ondersteuning is de consultancy-op-maat, uitgebreide adviezen met rapportage, vaak gekoppeld aan één of meer werkbezoeken, naar aanleiding van gerichte vragen door musea. Het ging in het verslagjaar om een aantal van ongeveer 40 instellingen. Een overzicht van de op deze wijze bediende instellingen is te vinden in het hoofdstuk 'Gegevens'.

Ook werden

in-companytrainingen verzorgd, onder meer in het Historisch Museum te Rotterdam, Rijksmuseum voor Volkenkunde te Leiden en Het Oude Raadhuis te Oud-Beijerland.

Scholing

De sectie is verantwoordelijk voor een aanzienlijk deel van het scholingsaanbod van het Erfgoedhuis. De directieassistent (tevens algemeen museumconsulent) is coördinator van het totale cursusaanbod van het Erfgoedhuis. De drie consulenten waren docent bij één of meer cursussen, in een enkel geval ook van andere organisatoren. Genoemd kunnen worden:

- Basiscursus *Het schrijven van een Beleidsplan*
- Basiscursus *Registratie en Documentatie*
- cursus *Integrale Veiligheidszorg*
- Basiscursus *Behoud en Beheer*
- studiedagen *Nummeren van museale voorwerpen, Behoud Textielcollecties, Behoud van papiercollecties*

Een totaaloverzicht van de scholing is te vinden in het hoofdstuk 'Gegevens'.

Publicaties

De sectie verzorgde een flink aantal publicaties of bereidde die voor. Te noemen vallen:

- syllabus *Preventieve Conservering* van LCM (coördinatie door de algemeen museumconsulent, drie hoofdstukken door consulent conservering en één door de algemeen museumconsulent)
- syllabus *Registratie en Documentatie* van het LCM
- artikelen in *Museumpeil*
- evaluatie van het project *Afgestoft en Ingeboekt*.
- publicatie collectiebeheer in musea (in voorbereiding)
- enquête *Conservering en Registratie*

Projecten

In 2002 werd voor het eerst door het Erfgoedhuis een reeks debatten over actuele erfgoedthema's georganiseerd. De museale sectie had in de voorbereiding en organisatie hiervan een groot aandeel. Zie verder het hoofdstuk 'Scholing en Debat'.

Andere projecten waar de sectie nauw bij betrokken was:

- de enquête conservering en registratie onder Zuid-Hollandse musea
- Dubbelportret Krimpenerwaard (zie verder onder hoofdstuk 'Erfgoededucatie')

Vereniging van Musea in Zuid-Holland

Aparte vermelding verdient de relatie met en ondersteuning van de Vereniging van Musea in Zuid-Holland. De Vereniging fungeert als klankbord van het Zuid-Hollands museumleven voor het Erfgoedhuis en de museale consulenten. Daarnaast verzorgt het Erfgoedhuis het secretariaat van de Vereniging. Zie verder onder het hoofdstuk 'Partners'.

Externe contacten en vertegenwoordiging

De museumconsulenten maakten onder meer deel uit van:

- bestuur van het Landelijk Contact Museumconsulenten
- bestuur Textielcommissie Nederland
- Klankbordgroep Inspectie Cultuurbezit
- landelijke werkgroep MUSIP van het LCM
- cursusoverleg LCM/NMV
- Commissie Museumregister Noord-Holland
- redactie *Museumpeil*
- landelijke overleggen vakconsulenten van het LCM

De algemeen museumconsulent onderhoudt een aantal structurele internationale contacten, onder meer met Vlaamse museumconsulenten.

Project MUSIP

In januari werd begonnen met het MUSEum Inventarisatie Project – (MUSIP). Gedurende drie jaar worden gegevens van museale deelcollecties verzameld en in een landelijk geüniformeerde database ingevoerd. Het Erfgoedhuis richtte zich daarbij op de eerste plaats op de leden van de Vereniging van Musea in Zuid-Holland en de musea die (voorlopig) zijn opgenomen in het Landelijke Museumregister. Musea in Den Haag en Rotterdam vallen voorshands buiten het project. Voor de inventarisatie werd de provincie in clusters en regio's verdeeld.

Op 18 maart 2002 werd een voorlichtingsbijeenkomst gehouden voor musea van de Bollen- en Rijnstreek, Leiden en de omgeving van Den Haag.

Het project ondervond enige vertraging door externe omstandigheden, onder andere de bouw van de landelijke database door Adlib Information Systems waardoor de oplevering van de software meer tijd vergde dan voorzien. Het Erfgoedhuis heeft ondertussen handmatig geïnventariseerd, waarbij de helft van de musea uit de eerste cluster (ongeveer 20 instellingen) kon worden behandeld. In 2003 zijn extra inspanningen voorzien om de beoogde eindresultaten (80-100 musea in Zuid-Holland) te halen. Daartoe kon een tweede projectmedewerkster worden aangesteld. Saskia Rutten en Rosemarie Oei voeren het project uit.

Project Museumregistratie

Het project Museumregistratie voorziet in het invoeren van musea in Zuid-Holland in het Landelijk Museumregister. Dit is een intensief proces waarbij kandidaat-musea worden

ondersteund bij het voldoen aan de hoge kwaliteitscriteria die het Museumregister stelt.

Projectmedewerkster

Maartje van Peijpe zorgde voor de voorlichting, werving en ondersteuning van aanvragende musea. Zij bracht daartoe werkbezoeken aan een aantal musea, hield belondes en analyseerde ingediende verzoeken. Ook verzorgde zij het secretariaat van de Provinciale Commissie Museumregistratie Zuid-Holland die de beoordeling van aanvragen voorlegt aan de landelijke stichting Museumregister. In 2002 kon goede voortgang worden geboekt. De Commissie kwam bijeen op

11 december. Aan de hand van de uitkomsten van deze bijeenkomst kon een feestelijke bijeenkomst in februari 2003 worden voorbereid waar een nieuwe lichte geregistreerde musea de officiële bescheiden in ontvangst zou nemen. Het project voorziet in een belangrijke stimulans van de kwaliteit van de Zuid-Hollandse musea. Om het beoogde eindtotaal van 140 te behandelen musea te behalen werd voorzien dat het project na 2004 voortgezet zou moeten worden. Museumregistratie is ook een permanent proces waarbij verlengingen van in het verleden gegeven registraties om de vijf jaar moeten worden herijkt.

5 GESCHIEDENIS

Consultancy

De consulent geschiedbeoefening Jan Brugman adviseerde en ondersteunde historische verenigingen, in het bijzonder de leden van het Platform Geschiedbeoefening.

Onderwerpen: inhoudelijke expertise, bemiddeling, ondersteuning bij publicaties, management van verenigingen.

Scholing

De consulent verzorgde een cursus *Op zoek naar verborgen schatten* van 4 middagen in het Gemeentearchief van Schiedam. Er waren 11 deelnemers die leerden hoe zij zelfstandig historisch onderzoek kunnen verrichten.

Publicaties

In het verslagjaar verscheen het *Hollands Historisch Magazine* vier keer. Besloten werd, in overleg met mede-uitgevers, in 2003 de medewerking van het Erfgoedhuis aan het tijdschrift te

beëindigen, omdat nieuw PR-beleid van het Erfgoedhuis in een ander medium voorziet en veel actueel nieuws inmiddels via de website zijn weg vindt.

Verder werden de uitgave van handleidingen voor historisch onderzoek

Geschiedenis van wieg tot graf en het schrijven van biografieën *Levensverhalen* voorbereid .

Projecten

Het Erfgoedhuis nam deel aan de promotie van de uitgave van de delen *Geschiedenis van Holland*. Ter promotie van deze uitgaven werd een expositie in de Atlas van Stolk te Rotterdam actief gesteund en werd een reizende tentoonstelling *Holland ze zeggen* vervaardigd.

Op verzoek van de Provincie Zuid-Holland liet het Erfgoedhuis een haalbaarheidsonderzoek verrichten naar mogelijkheid van uitgave van een boek over de watergeschiedenis van Holland.

Platform Geschiedbeoefening

Er was een bescheiden groei van het aantal deelnemers aan het Platform Geschiedbeoefening. Omdat de consulent in het verslagjaar langdurig ziek was, kon geen contact- of studiedag georganiseerd worden.

6 ARCHIEVEN

Kring van Zuid-Hollandse Archivarissen

De consulent archieven Paula van der Houwen ondersteunde het bestuur van de Kring van Zuid-Hollandse Archivarissen. Ook werkte zij mee aan de organisatie van de 10^e Hollandse Archivarissendag op 28 oktober 2002. Zie hoofdstuk 'Partners'.

Consultancy

De consulent stond verschillende archieven met raad en daad bij, het betrof onder meer vragen over publieksbenadering, scholing en samenwerking.

Regionale Historische Centra

Het Erfgoedhuis werkte mee aan de samenstelling van twee rapporten over de mogelijkheden van oprichting van zogenoemde Regionale Historische Centra in Zuid-Holland. Zie hoofdstuk 'Communicatie en Voorlichting'.

Werkgroep Nationaal Overleg Regionale Audiovisuele Archieven

Het Erfgoedhuis verzorgde het secretariaat van deze werkgroep. Mede in dit verband kon in Zuid-Holland een inhaalproject conservering van verspreide audiovisuele archieven van start gaan.

Projecten

De consultant nam deel aan de voorbereiding en organisatie van de projecten *Gen-Lias*, *Onderzoek naar een beeldbank in Zuid-Holland*, *Natte Voeten*, *Erfgoed Lokaal*, *Van Gewest tot Provincie*.

7 ERFGOEDEDUCATIE

Van projectmatige naar structurele steunfunctie

Het Erfgoedhuis kon op projectbasis in 2001 en 2002 de steunfunctie erfgoededucatie realiseren.

In 2002 werd besloten deze functie structureel aan het gamma producten van het Erfgoedhuis toe te voegen. De consultant erfgoededucatie Thea de Langen ontplooidde in 2002 de onderstaande activiteiten. Vanwege de kwantitatieve beperking van deze formatieplaats lag de prioriteit in het verslagjaar bij het voortgezet onderwijs. De financiële overgang van projectmatig naar structureel gaat plaats vinden in 2003.

Consultancy

Er werd druk gebruik gemaakt van de consultancy van de nieuwe steunfunctie.

Scholen, erfgoedinstellingen en andere instanties deden een beroep op de consultant voor advies, voorlichting, bemiddeling, de ontwikkeling van lesproducten en dergelijke. Naast scholen vallen te noemen: het Couperusmuseum in Den Haag, de Museumwoning Spijkensisse, het Kustverdedigingsmuseum Fort Hoek van Holland en Museum De Zwarte Tulp te Lisse. Voor een overzicht: zie hoofdstuk 'Gegevens'.

Voorlichting

Er werden 12 regiobijeenkomsten in musea gehouden voor geschiedenisdocenten. In december verscheen een uitgebreide brochure *Projecten Erfgoededucatie 2003 BO/VO* met het inmiddels door het Erfgoedhuis ontwikkelde aanbod erfgoededucatie. Deze werd breed verspreid onder scholen

BO en VO, wethouders onderwijs en cultuur, instellingen en andere relaties.

Cursussen

De consultant verzorgde een cursus *Museum en publiek* en werkte verder mee aan de reeks erfgoeddebatten van het Erfgoedhuis. De consultant nam deel aan de voorbereiding van de studiedag *Van buiten leren*. Zie verder onder hoofdstuk 'Scholing en debat'.

Platforms cultuureducatie

Belangrijk was de ontwikkeling van zogenaamde Regionale Platforms Cultuureducatie. Het Erfgoedhuis beheert en coördineert deze samen met zusterinstelling voor de kunsten Kunstgebouw. Daartoe werden organisatorische afspraken met Kunstgebouw gemaakt. Deze coöperatie moet nog geoptimaliseerd worden. Gestart is met de regio's Goeree / Overflakkee en Westland.

Samenwerking

Met de Haagse Hogeschool werd samengewerkt bij aanstelling en inzet van stagiaires: Mels van Meggelen, Linda de Bruin, Brigitte Boekkooi, Fien van Gelder en Aduke Torres, die voor de consultant inventarisaties en haalbaarheidsonderzoek verrichtten.

Projecten

Door middel van ontwikkeling en financiering van educatieve projecten kon een substantieel aanbod erfgoededucatie voor scholen gecreëerd worden. Deze projecten werden in een aantal gevallen door de consulent geïnitieerd en door opdrachtnemers en projectmedewerkers uitgevoerd. Alle projecten leverden goed en duurzaam lesmateriaal op, in de vorm van lesbrief, geografische kaart, leskist, onderwijskrant, maquettes en dergelijke. Het ging om:

- Dubbelportret Krimpenerwaard (zie hoofdstuk 'Projecten)
- Waterpas
- De Boerderij (zie hoofdstuk 'Projecten)
- Romeins Zuid-Holland
- Oude Kern Nieuwe Eeuw (in Den Haag, Leerdam en Schoonhoven)
- Delta 2003
- Streetwise
- Jet en Jan
- Tijdcode (van PJ Partners)
- Natte Voeten

Externe contacten en vertegenwoordiging

De consulent nam deel aan het landelijke overleg van collega's erfgoededucatie van Erfgoed Actueel. Zij woonde op 11 april een conferentie over erfgoededucatie bij in Leeuwarden en verzorgde een gastcollege aan de Haagse Hogeschool.

8 COMMUNICATIE EN VOORLICHTING

Uitbreiding communicatiefunctie

Het ontbrak het Erfgoedhuis aan een formatieplaats voor in- en externe communicatie. Per 1 mei 2002 kon als medewerker public relations en communicatie worden aangetrokken Evelien Masselink. Zij inventariseerde de bestaande communicatieve middelen van het Erfgoedhuis en formuleerde nieuw beleid en activiteiten. Daarvan kon in het verslagjaar reeds een aanzienlijk deel worden gerealiseerd.

Voorlichting en public relations

De nieuwe medewerker heeft een campagne ontplooid om het Erfgoedhuis bij regionale pers en media onder de aandacht te brengen. Daartoe werden redacties benaderd van dagbladen, tijdschriften en radio- en televisiezenders. De resultaten van deze inspanningen waren goed: er verschenen persberichten en artikelen, maar ook interviews, onder meer met de directeur. Tijdens de Open Monumentendag werd door RTV West een vraaggesprek uitgezonden met het hoofd van de monumentenwacht en twee monumentenwachters. Afzonderlijke projecten als *2003 Jaar van de Boerderij*, *Dubbelportret Krimpenerwaard*, *Verhalen van Steden*, evenals het Provinciaal Steunpunt Monumentenzorg en Archeologie en de Monumentenwacht haalden verschillende keren de publiciteit.

www.erfgoedhuis-zh.nl

Begin 2002 ging op bovenstaand adres de website van het Erfgoedhuis het net op. Aan de hand van het gebruik daarvan konden daarop het verslagjaar allerlei uitbreidingen en vernieuwingen worden aangebracht. Zo werd de site uitgebreid met nieuwe mogelijkheden (bezoekers kunnen e-mailen, bestanden raadplegen en downloaden, publicaties bestellen en inschrijven). Na aanschaf van een digitale camera kon het aantal illustraties van eigen werkzaamheden sterk worden uitgebreid. Door middel van een gerichte campagne werd de site gelinkt met andere websites en opgenomen in een groot aantal zoekmachines. Het sitebezoek nam diensgevolge toe van 200 tot > 1000 per maand.

Eind 2002 bleek dat de site uit zijn jas aan het groeien was en dat de navigatiemogelijkheden te beperkt waren. Er werd een nieuw concept van de site ontwikkeld. De implementatie daarvan werd opgedragen aan een extern bureau. Verwacht wordt dat de uitgebreide en hernieuwde website in het voorjaar van 2003 operationeel zal zijn. Voor een overzicht zie hoofdstuk 'Gegevens'.

Publicaties

De medewerker public relations en communicatie verzorgde de volgende publicaties of werkte aan de productie daarvan mee:

Brochure Monumentenwacht

De Monumentenwacht had dringend behoefte aan een vernieuwde brochure met correcte gegevens over abonnementsgeld, nieuwe informatie over bouwkundige inspecties,

Arbo-voorwaarden en up-to-date beeldmateriaal. Tijdens de Open Monumentendag 2002 kon de nieuwe brochure gepresenteerd worden.

Kernachtig Krimpenerwaard

Op 12 juni 2002 werd in Streekmuseum 'De Crimpenerhof' het eerste exemplaar van de educatieve uitgave *Kernachtig Krimpenerwaard* gepresenteerd. Deze vormt, samen met bijbehorend lespakket, het materiaal van het educatieve project *Dubbelportret Krimpenerwaard*.

Syllabus Preventieve Conservering

Een uitgave van het Landelijk Contact Museumconsulenten waarin het Erfgoedhuis een inhoudelijk aandeel had door inbreng van de museumconsulenten.

Syllabus Registratie en Documentatie

Een uitgave van het Landelijk Contact Museumconsulenten waarin het Erfgoedhuis een inhoudelijk aandeel had door inbreng van de museumconsulenten.

Rapporten 'Van streekarchief naar Regionaal Historisch Centrum, erfgoed aan de man gebracht' en 'Naar een regionaal historisch centrum voor Zuid-Holland in Den Haag'.

Andere publicaties waren: *Hollands ABC, Geschiedenis van Holland, Cursusboekje 2003, Pilgrimfathers (een uitgave van partner Stichting Oude Hollandse Kerken), Brochure projecten erfgoededucatie 2003, Oude Kern Nieuwe Eeuw, Romeins Zuid-Holland, Jet en Jan, Romeinen in Zuid-Holland en Delta 2003.* Zie ook hoofdstukken 'Erfgoededucatie' en 'Gegevens'

Marketing

Gestart werd met een onderzoek naar de mogelijkheden om het communicatieve bereik van het Erfgoedhuis te vergroten. Daartoe werd een onderzoek voorbereid naar de haalbaarheid van een provinciaal erfgoedmagazine. Ook werd op verzoek van de Vereniging van Musea in Zuid-Holland een voorstel gemaakt voor productie en uitgave van een *Museumwijzer Zuid-Holland*, een cultuurtoeristische gids waarin Zuid-Hollandse musea gepresenteerd worden.

Daarnaast bereidde Evelien Masselink een hernieuwde uitgave voor van de algemene brochure van het Erfgoedhuis (te verschijnen in 2003).

Interne communicatie

De medewerker public relations en communicatie verzorgde (samen met de directeur) de interne personeelskrant 'Buizenpost' en de aansturing van het archief en de knipseldienst. Ook is zij intensief betrokken bij diverse projecten grafische huisstijl.

9 SCHOLING EN DEBAT

Scholing

Het Erfgoedhuis biedt een jaarprogramma aan van cursussen en kortlopende trainingen. Deze zijn bestemd voor professionals, maar ook voor bijvoorbeeld leden van historische verenigingen. In 2002 konden een aantal nieuwe cursussen worden ontwikkeld en uitgevoerd. In enkele gevallen moest een activiteit bij gebrek aan belangstelling worden afgelast. Voor een overzicht wordt verwezen naar het hoofdstuk 'Gegevens'.

Debatten

Nieuw in 2002 was een debatreeks *Erfgoed Ontmoet* over uiteenlopende erfgoedonderwerpen. Het doel van deze serie openbare discussies over actuele ontwikkelingen was het verkrijgen van nieuwe inzichten. De onderwerpen waren: *Erfgoed in de klas*, *Erfgoed in zaken*, *Erfgoed in kaart* en *Erfgoed in beweging*.

Voor het Erfgoedhuis betekende de serie een experiment. Daarom werd zij niet te ambitieus opgezet: gespreksbijeenkomsten met een relatief beperkte groep deelnemers. Aan het eind van het jaar vond een evaluatie plaats. De conclusie luidde dat de debatten een waardevolle aanvulling op het productgamma van het Erfgoedhuis vormen. Besloten is de debatten in 2003 nu extern, op verschillende locaties te houden. Dan kan ook gebruik worden gemaakt van de

vergrootte marketingcapaciteit van het Erfgoedhuis zodat hogere aantallen deelnemers haalbaar zijn. Voor een overzicht wordt verwezen naar het hoofdstuk 'Gegevens'.

10 PROJECTEN

Jaar van de Boerderij

Het landelijk *2003 Jaar van de Boerderij* heeft als doel het behoud van gezichtsbepalende boerderijen en erven. Hun aantal daalde de afgelopen 50 jaar met bijna 100.000. In Zuid-Holland werden de activiteiten in dit kader voorbereid en gecoördineerd door projectmedewerker Lyanne de Laat. Zij stelde een *Activiteitenplan 2003* op en riep een *Werkgroep Jaar van de Boerderij Zuid-Holland* in het leven. Voor de samenstelling daarvan zie het hoofdstuk 'Gegevens'. De in gang gezette activiteiten behelsden onder meer: landelijke openingsmanifestatie in Vlaardingen (2003), productie van een speciale folder voor Zuid-Holland, vervaardiging van een lesbrief voor het basisonderwijs - als onderdeel van een aansprekend educatief product 'De Boerderij'. Verder de voorbereiding van de verkiezing *Boerderij van het Jaar Zuid-Holland*, voorbereiding van een symposium over de boerderij in het landschap, een inventarisatie van Zuid-Hollandse boerderijen en een afsluitende manifestatie in 2003.

Daarnaast werd een agenda gemaakt op de website van het Erfgoedhuis voor alle provinciale activiteiten en kregen plaatselijke initiatieven promotionele ondersteuning, ook in de vorm van een communicatiekit (in 2003 te effectueren).

Verhalen van Steden

Eén provincie, zeven gemeenten, tientallen instellingen, honderden jaren geschiedenis, duizenden erfgoederen, honderdduizenden inwoners, hoeveel *Verhalen van Steden* levert dat op? In het kader van het Actieprogramma Cultuurbereik ontwikkelen Delft, Dordrecht, Gouda, Gorinchem, Leiden, Vlaardingen en Zoetermeer in samenwerking met de Provincie Zuid-Holland sinds 2001 het erfgoedproject *Verhalen van Steden*. Tot 2005 zetten lokale en regionale instellingen op allerlei manieren voor en met hun inwoners de eigen stadsgeschiedenis in de schijnwerpers.

Het programma richt zich op een breed en nieuw publiek, in het bijzonder op allochtonen en jongeren. Projectmedewerker Saskia Goëken coördineert en trekt het project voor het Erfgoedhuis.

De gezamenlijkheid van het project werd geconsolideerd in reguliere bijeenkomsten van de Contactgroep van ambtelijk betrokkenen en deelnemende instellingen, de publicatie van de viermaandelijke (elektronische) nieuwsbrief *Verhalen van Steden Nieuws*, het initiëren van intergemeentelijke samenwerking en het stimuleren van uitwisseling van ideeën en activiteiten. Ook werd een basis gelegd voor een gemeenschappelijke, grootschalige slotmanifestatie in 2004 en heeft het Erfgoedhuis het initiatief genomen tot de ontwikkeling van *StreetWise*, een lesbrieft voor alle leerlingen voortgezet onderwijs in de deelnemende gemeenten. Saskia Goëken adviseert en ondersteunt ook participerende instellingen en gemeenten individueel op organisatorische en inhoudelijke terreinen.

Dubbelportret Krimpenerwaard

Dubbelportret Krimpenerwaard is een onderwijsproject voor de basisscholen in de Krimpenerwaard dat veranderingen in wonen en werken in de 20ste eeuw als onderwerp heeft. Leerlingen werkten met twee foto's van een plek: één uit het begin van de twintigste eeuw, een andere maken ze zelf. De verschillen moesten zij analyseren en verklaren. Voor het onderdeel 'werken' werd informatie over oude beroepen die typisch aan de Krimpenerwaard gebonden zijn op Cd-rom gebundeld.

Ook werd een (les)boekje uitgegeven *Kernachtig Krimpenerwaard* met beschrijvingen van de omgevingsgeschiedenis van de betrokken plaatsen. Bijzonder hiervan was ook dat historische verenigingen meewerkten aan de samenstelling. Het boekje werd op 12 juni van het verslagjaar gepresenteerd. Van de 38 scholen in de Krimpenerwaard hebben er 28 aan het project deelgenomen. *Dubbelportret* is ontwikkeld als overdraagbaar educatief product: het concept hoeft in andere regio's niet opnieuw te worden ontwikkeld. Er zijn alleen nog uitvoeringskosten.

Museale projecten

Zie onder hoofdstuk 'Musea'.

Project 'Geest en Grond

Zie onder hoofdstuk 'Provinciaal Steunpunt Monumentenzorg en Archeologie'.

11 ORGANISATIE, BESTUUR, PERSONEEL EN GEBOUW

Organisatie

Volgens plan is per 1 januari 2002 de fusie tussen 'oude' Stichting Monumentenwacht Zuid-Holland en idem Erfgoedhuis Zuid-Holland tot stand gekomen. Veel werkzaamheden die hieruit voortvloeien kregen met succes in 2002 gestalte. Een stevige operatie vormde de invoering van een pakket nieuwe, geüniformeerde arbeidsvoorwaarden. Andere gevolgen waren onder meer: het invoeren van nieuwe software (invoering Globe 2000), het laten schrijven van een intern bedrijfsplan en het voorbereiden van de productie van een relatiebestand voor de hele instelling. Ook het integreren van jaarrekeningen 2002 van de voormalige stichtingen en het ineenschuiven van de begrotingen 2003 van beide fusiepartners zorgde voor extra werk. Aandacht werd besteed aan het creëren van één bedrijfscultuur: onder meer door regelmatig alle werknemers langs zoveel mogelijk kanalen te informeren over interne veranderingen en door een teambuildingdag (zie onder).

Bestuur

Op 1 december overleed Reg Doing, secretaris van het bestuur. Reg Doing was een man van het eerste uur: hij was intensief betrokken bij de oprichting van het Erfgoedhuis. Vanuit de museale wereld heeft hij in het Erfgoedhuis zijn kennis op beminnelijke en zeer persoonlijke wijze ingezet.

Zie voor de samenstelling van het bestuur op 31 december 2002 het hoofdstuk 'Gegevens'.

Personeel

De omvang van het bureau nam toe met 3,0 FTE. De volgende medewerkers vertrokken: Chantal Coumans, Anja van Dishoeck, Paula van der Houwen en Herma Wijers. Aangesteld werden: Ruud Baak, Julika Baan, Saskia Goëken, Lyanne de Laat, Marc Laman, Evelien Masselink en Saskia Rutten. Zie voor een overzicht onder 'Gegevens'.

Directeur, adjunct-directeur, directieassistent

De directeur was eindverantwoordelijk voor beleid, financiën, interne organisatie, public relations, evenals de externe contacten en de representatie. Hij bereidde de vergaderingen voor van staf en managementteam en fungeerde daar als voorzitter. Van zowel het bestuur Stichting Erfgoedhuis Zuid-Holland, als het bestuur Vereniging van Musea in Zuid-Holland was hij ambtelijk secretaris. Hij bereidde de vergaderingen voor en zorgde voor uitvoering van de besluiten. Hij was tevens lid van een aantal project- en werkgroepen. Ook heeft hij de taak als adviseur van de partners van het Erfgoedhuis op te treden. Hij verzorgde een aantal lezingen en presentaties, ook op landelijk niveau. Bij zijn werkzaamheden werd hij terzijde gestaan door directieassistent Judith Tegelaers.

Boudewijn Boelens was als adjunct-directeur verantwoordelijk voor personeelszaken en financiën. Hij is tevens hoofd Monumentenwacht. Hij vertegenwoordigde het Erfgoedhuis bij een aantal gelegenheden, onder meer bij bijeenkomsten van Provincie Zuid-Holland in het kader van kwaliteitscriteria en subsidiering.

Gebouw

Conform het daartoe genomen bestuursbesluit werd in het verslagjaar veel tijd besteed door directeur en adjunct-directeur aan het zoeken van andere behuizing. Daartoe werden opties onderzocht in Leiden, Delft, Gouda, Den Haag, Rotterdam en Dordrecht. In Leiden werd zelfs een plan gemaakt voor aankoop en verbouwing van een belendend pand. Om kostentechnische redenen bleek dit traject niet uitvoerbaar. Aan het eind van het verslagjaar nam het bestuur het besluit een huurovereenkomst te tekenen met de Stichting Het Meisjeshuis te Delft, voor huur van het gelijknamige gebouw aan de Oude Delft. Verwachte intrek daar is voorzien aan het begin van 2004. Het personeel werd uitvoerig en frequent geïnformeerd over de gevolgen hiervan, onder meer door het in het leven roepen van een Projectgroep Verhuizing. Met de huiseigenaar Hoogheemraadschap Rijnland bestond een prettige relatie, evenals met huismeester Ton van Noort en schoonmaakster Thea Koppenaal.

Teambuilding en interne scholing

Op 3 oktober vond te Delft een teambuildingsdag plaats onder leiding van het bureau Inspiration Training. De consultants namen verder deel aan verschillende vormen van bijscholing op hun vakgebied, zoals symposia en studiedagen van LCM, ICN, DIVA en NMV. Ook de monumentenwachters hebben diverse cursussen van de FMWN gevolgd.

12 PARTNERS EN PROVINCIE ZUID-HOLLAND

Partners

Er zijn instellingen die vanaf het eerste uur nauw samenwerken met het Erfgoedhuis. Deze partners zijn gehuisvest in het gebouw van het Erfgoedhuis en maken gebruik van diensten als secretariaat en vergaderfaciliteiten. Alle partners gaven in 2002 te kennen in het Erfgoedhuis te blijven participeren, ook wanneer dat een nieuwe locatie zou gaan betrekken.

Zie ook hoofdstuk 'Organisatie, bestuur, personeel, gebouw'.

Vereniging van Musea in Zuid-Holland

Er is een intensieve relatie met de *Vereniging van Musea in Zuid-Holland*, waarvoor het Erfgoedhuis het secretariaat voert. De directeur is ambtelijk secretaris van het bestuur, maar kon de uitvoering van deze taak in het verslagjaar aan de algemeen museumconsulent delegeren. Mede dankzij de inbreng van de Vereniging hebben Erfgoedhuis en musea nauw contact met elkaar. Behalve de reguliere taken als het ondersteunen van het bestuur van de Vereniging, het verzorgen van ledenadministratie en dergelijke, ontwikkelde het bureau in 2002 ook concepten voor *Museumkijkwijzer* en de *Zuid-Hollandse Museumprijs*. Het voormalig Steunfonds Zuid-Hollandse Musea werd opgeheven en haar vermogen overgedragen aan de Vereniging. Zie het Jaarverslag van de Vereniging van Musea in Zuid-Holland. De Vereniging maakte gebruik van de Erfgoedhuis-website.

Kring van Zuid-Hollandse Archivarissen

Consulente archieven Paula van der Houwen ondersteunde de *Kring van Zuid-Hollandse Archieven*. Zij bereidde onder meer de jaarrekening 2001 en begroting 2002 van de Kring voor, evenals vergaderingen van bestuur en leden. De Kring maakte gebruik van de Erfgoedhuis-website.

Stichting Oude Hollandse Kerken

Het Erfgoedhuis ondersteunde de stichting bij fondsenwerving. Ook verrichtte het Erfgoedhuis een aantal diensten voor deze partner, onder meer inzake automatisering, receptie, secretariaat en vergaderfaciliteiten. De Stichting maakte gebruik van de Erfgoedhuis-website.

Kastelenstichting Holland en Zeeland

Het Erfgoedhuis verrichtte een aantal diensten voor de stichting, onder meer in de vorm van receptie, automatisering en vergaderfaciliteiten.

Provincie Zuid-Holland

Met de Provincie Zuid-Holland, die het werk van het Erfgoedhuis voor een belangrijk deel financieel mogelijk maakt, werden goede ambtelijke en bestuurlijke contacten onderhouden.

13 GEGEVENS

BEDRIJFSMATIGE GEGEVENS

Baten en lasten (bedragen in € 1.000)

<i>Baten</i>	
Exploitatiebijdragen	1.830
Overige inkomsten	509
Onttrekking reserves	92
	<i>2.431</i>
<i>Lasten</i>	
Personeel	1.607
Kosten inspecties en activiteiten	125
Publiciteit	49
Huisvesting en algemene kosten	500
Afschrijvingen en dotaties reserves	118
	<i>2.399</i>
<i>Resultaat 2002</i>	<i>32</i>

OUTPUT GEGEVENS

Monumentenwacht

Aantal abonnementen

2001		2002		
1569	65%	1690	65%	Rendabel
830	35%	890	35%	Onrendabel
2399	100%	2580	100%	Totaal

Aantal inspecties / rapportages (bron: relatiebeheer)

2001		2002 *		
Aantal inspecties	Gemiddeld aantal uren per inspectie	Aantal inspecties	Gemiddeld aantal uren per inspectie	
521	3,7	621	4,3	Rendabel
481	8,1	530	12,0	Onrendabel

** Inclusief eenmalige inspecties*

Provinciaal Steunpunt Monumentenzorg en Archeologie

Lijst afnemergemeenten consultancy

	<i>Bouwplan overleg</i>	<i>Advisering</i>
--	-------------------------	-------------------

	<i>Bouwplan overleg</i>	<i>Advisering</i>
Alblasserdam	X (1)	
Albrandswaard	X (2)	
Alphen aan den Rijn	X (1)	
Barendrecht		X (1)
Bergambacht		X (1)
Bergschenhoek		X (1)
Bernisse	X (1)	
Boskoop		X (2)
Capelle aan den IJssel	X (1)	
Dirksland		X (1)
Giessenlanden	X (1)	
Gorinchem	X (1)	X (1)
Graafstroom	X (4)	
's-Gravenzande		X (1)
Katwijk	X (3)	
Leerdam	X (1)	
Leiden		X (1)
Leiderdorp		X (1)
Liesveld	X (1)	
Maasland		X (1)
Monster		X (4)
Moordrecht	X (1)	
Naaldwijk	X (1)	
Nieuwkoop		X (1)
Ridderkerk	X (3)	
Rijnwoude	X (1)	X (1)
Rijswijk	X (1)	
Rotterdam	X (1)	
Schipluiden	X (1)	
Schoonhoven		X (1)
Strijen		X (1)
Ter Aar		X (1)

	<i>Bouwplan overleg</i>	<i>Advisering</i>
Voorschoten	X (1)	
Wassenaar	X (2)	X (1)
Zederik	X (2)	
Zoetermeer		X (2)
Zwijndrecht	X (1)	

Lijst andere afnemers consultancy

Boerderijstichting Hoeksche Waard		X (1)
Cuypersgenootschap		X (1)
Landschapsbeheer Zuid- Holland		X (1)
Lutherse Gemeente Leerdam		X (1)
European Union for Coastal Conservation		X (1)
St. Alphens Erfgoed		X (1)

Secundaire taken

Opdrachten van gemeenten 's-Gravenzande, Rijnwoude en Schoonhoven.

Projecten

Project *Geest en Grond*. Culturele planologie in de Duin- en Bollenstreek.

Musea

Museale afnemers van consultancy (eenmalig en uitgebreid)

<i>Plaats</i>	<i>Museum</i>	<i>Consultancy algemeen</i>	<i>Consultancy MUSIP</i>	<i>Consultancy Museumregistratie</i>
Alphen a/d Rijn	Archeon	x		
Benthuizen	Historische Kring	x		
Bodegraven	Kaasmuseum	x		x
Boskoop	Boomkwekerijmuseum			x
Capelle a/d IJssel	Historisch Museum	x		
Delft	Museum de Griffioen	x		
Delft	Museum Het Prinsenhof	x	x	
Delft	Museum Lambert van Meerten	x	x	
Delft	Mineralogisch en Geologisch Museum	x		x
Delft	Kon. Leger en Wapenmuseum	x		
Delft	Museum Nusantura	x	x	
Delft	Gereedschapmuseum Mensert	x		
Delft	Museum Paul Tétar van Elven	x	x	
Delft	Techniek Museum	x		x
Den Haag	Galerij Willem V			x

<i>Plaats</i>	<i>Museum</i>	<i>Consultancy algemeen</i>	<i>Consultancy MUSIP</i>	<i>Consultancy Museumregistratie</i>
Den Haag	Letterkundig Museum			x
Den Haag	Louis Couperus Museum			x
Den Haag	Museum Odigia	x		
Den Haag	Museum de Gevangenpoort	x		
Den Haag	Museum Meermanno Westr.	x		
Den Haag	Museum Bredius	x		x
Den Haag	Haags Openbaar Vervoer Museum	x		
Dordrecht	Dordrechts Museum	x		x
Dordrecht	Museum Simon van Gijn			x
Dordrecht	Slotenmuseum	x		
Gorinchem	Gorcums Museum	x		x
Gouda	Stichting Gouds Poppentheater & Museum	x		x
Haastrecht	Museum Bisdom van Vliet	x		
Hardinxveld- Giessendam	Museum De Koperen Knop	x		x
Hellevoetsluis	Korenmolen De Hoop	x		
Hellevoetsluis	Nationaal Brandweermuseum	x		x
Hellevoetsluis	Stichting Lichtschip Noordhinder	x		
Hoek van Holland	Kustverdedigingsmuseum, Het Fort aan den Hoek van Holland	x		x
Katwijk	Katwijks Museum	x	x	x
Klaaswaal	Pin Art Gallery	x		
Krimpen a/d IJssel	Museum Cripenerhof	x		
Leerdam	Nationaal Glasmuseum	x		
Leerdam	Hofje van Aerden	x		x
Leiden	Hortus Botanicus	x		x

<i>Plaats</i>	<i>Museum</i>	<i>Consultancy algemeen</i>	<i>Consultancy MUSIP</i>	<i>Consultancy Museumregistratie</i>
Leiden	Museum Boerhaave	x	x	
Leiden	Stichting East West Foundation	x		
Leiden	Prentenkabinet van de RUL	x		
Leiden	Academisch Historisch Museum	x	x	
Leiden	Rijksmuseum van Oudheden	x	x	
Leiden	Stedelijk Molenmuseum De Valk	x	x	
Leiden	Rijksmuseum voor Volkenkunde	x	x	
Leiden	Sint Anna Aalmoeshuis	x	x	
Leiden	Stedelijk Museum De Lakenhal		x	x
Leiderdorp	Oudheidkamer Leiderdorp	x		
Lisse	St. Beheer Buitenplaats 't Huys Dever	x	x	x
Lisse	Museum 'De Zwarte Tulp'	x	x	x
Maasland	Museum De Schilpen	x		x
Middelharnis	Rien Poortvliet Museum	x		
Nieuwerkerk a/d IJssel	Oudheidkamer Nieuwerkerk a/d IJssel	x		
Nieuwpoort	Oudheidkamer Het Stadhuis	x		x
Noordwijk	Space Expo	x		x
Noordwijk	Museumboerderij Oud-Noordwijk	x	x	x
Noordwijk	Atlantic Wall Museum i.o.	x		
Ouddorp	Ouddorps Raad- en Polderhuis	x		
Ouddorp	RTM v/h Rotterdamsche Tramweg Maatschappij	x		x
Ouderkerk a/d	Historische Vereniging	x		

<i>Plaats</i>	<i>Museum</i>	<i>Consultancy algemeen</i>	<i>Consultancy MUSIP</i>	<i>Consultancy Museumregistratie</i>
IJssel	Ouderkerck a/d IJssel			
Oud- Beijerland	Museum 't Oude Raadhuis	x		x
Overschie	Museum Oud Overschie	x		
Reeuwijk	Oudheidkamer	x		x
Rijnsburg	Museum Oud Rijnsburg	x	x	
Rijswijk	Museum Rijswijk		x	
Rockanje	Openluchtmuseum De Duinhuisjes	x		
Rotterdam	Ceramiek Museum	x		
Rotterdam	Oorlogsverzetsmuseum	x		
Rotterdam	Belasting & Douanemuseum	x		
Rotterdam	Radiomuseum	x		x
Rotterdam	Natuurmuseum	x		
Rotterdam	Historisch Museum Rotterdam	x		
Rotterdam	Wereldmuseum			x
Scheveningen	Stichting Zeemuseum	x	x	
Schiedam	Museummolen De Nieuwe Palmboom	x		x
Schiedam	Stedelijk Museum Schiedam	x		x
Schiedam	Nationaal Coöperatiemuseum	x		x
Schiedam	Ned. Gedistilleerd Museum	x		x
Schoonhoven	Goud-, zilver- en klokkenmuseum	x		x
Sliedrecht	Sliedrechts Museum	x		x
Sommelsdijk	Streekmuseum Goeree- Overflakkee	x		x
Spijkenisse	Museumwoning 'Neeltje'	x		
Ter Aar	Cultuurhistorisch Museum Ter Aar	x	x	

<i>Plaats</i>	<i>Museum</i>	<i>Consultancy algemeen</i>	<i>Consultancy MUSIP</i>	<i>Consultancy Museumregistratie</i>
Valkenburg ZH	Nationaal Smalpoormuseum	x	x	
Vlaardingen	Museum Jan Anderson	x		
Voorburg	Huygensmuseum Hofwijck	x	x	
Voorburg	Molen De Vlieger	x	x	
Voorburg	Museum Swaensteijn	x	x	x
Voorschoten	Kasteel Duivenvoorde	x	x	
Wassenaar	Brandweermuseum Wassenaar	x	x	
Woubrugge	Museum Van Hemessen	x	x	
Zevenhuizen	Historisch Centrum Ons Verleden	x		
Zoetermeer	Stadsmuseum Zoetermeer in 't Oude Huis	x	x	

In-companytrainingen en overige consultancy

Leiden	Rijksmuseum voor Volkenkunde
Oud-Beijerland	Het Oude Raadhuis
Rotterdam	Historisch Museum
<i>overige</i>	
Den Haag	Stichting Indisch Wetenschappelijk Instituut
Papendrecht	Gemeente, afdeling Kunstzaken
Sliedrecht	Dijksynagoge
Lisse	Grote Kerk
Leiden	Gemeentearchief

Geschiedenis

Redactie 4 nummers Hollands Historisch magazine

Archieven

Consultancy voor 22 archieven.

Erfgoededucatie

Lijst afnemers consultancy

<i>Plaats</i>	<i>Naam school</i>
Alphen a/d Rijn	Scala College
Capelle a/d IJssel	OBS De Tweemaster
Capelle a/d IJssel	IJsselcollege
Delft	Chr. Lyceum Delft
Delft	Grotius College
Den Haag	Stevin College
Dordrecht	Stedelijk Dalton College
Dordrecht	Titus Brandsmacollege
Gorinchem	Oude Hoven
Gouda	St. Antoniuscollege
Gouda	De Goudse Waarden
Graafstroom	Basisscholen (2x)
's-Gravenzande	ICW interconfessionele scholengemeenschap, Westland locatie Sweelincklaan
Hellevoetsluis	Helinium
Katwijk	Andreas College
Krimpen a/d IJssel	Krimpenerwaard College
Krimpen a/d IJssel	Comenius College
Leerdam	Heerenlanden College
Leiden	Vlietland College
Leiden	Visser 't Hooft College
Leiden	Da Vinci College

Leiden	Bonaventura College
Liesveld	2 basisscholen
Middelharnis	Chr. scholengem. Prins Maurits
Middelharnis	Regionale scholengem. Goeree-Overflakkee
Papendrecht	Willem de Zwijger College
Papendrecht	De Lage Waard
Schoonhoven	Het Schoonhovens College
Schoonhoven	Chr. scholengemeenschap Willem de Zwijger
Voorburg	Huygens Lyceum
Zoetermeer	Stedelijk College Zoetermeer
Zwijndrecht	Walburg College

Communicatie en voorlichting

Bezoekstatistiek website 2002

De website is in maart geopend.

maand	hits	bezoeken
januari	0	0
februari	111	57
maart	10044	205
april	22871	292
mei	20605	304
juni	19030	315
juli	27301	409
augustus	17539	434
september	21771	942
oktober	23099	1028
november	29148	965
december	23571	874

Lijst publicaties

- *Kernachtig Krimpenerwaard*, omgevingsgeschiedenis voor groep 7-8 van het basisonderwijs
- *Erfgoed om te weten*, cursusboek 2003
- *Nieuwsbrieven* Vereniging van Musea in Zuid-Holland
- *Behoud en beheer*, syllabus voor museummedewerkers
- *Registratie en documentatie*, syllabus voor museummedewerkers
- *Monumentenwacht*, brochure en tarievenlijst
- *Kastelen enzo*, activiteitenverslag 2001
- *Erfgoededucatie*, informatiemap en brochure voor docenten uit het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs
- *Geest en Grond*, brochure culturele planologie Duin- en Bollenstreek
- *Erfgoed ontmoet*, folder met onze debatten in 2002
- *Verhalen van Steden*, nieuwsbrieven
- *De oudste kerken van Holland*, boek
- *Geschiedenis van Holland*, boekenreeks, deel 1 en 2
- *Hollands ABC*, boekje bij expositie
- *'Van streekarchief naar Regionaal Historisch Centrum, erfgoed aan de man gebracht'* en *'Naar een regionaal historisch centrum voor Zuid-Holland in Den Haag'*

Scholing en debat

Aantal cursisten

Nummeren van museumobjecten	14
Erfgoedinstelling en Publiek	13
Behoud van Textielcollecties	26
Behoud en Beheer (preventieve conservering)	13
100 vragen aan uw Historische Vereniging	8
Schrijven van een beleidsplan	11
Behoud van Papiercollecties	20
Registratie en documentatie	16
Op zoek naar verborgen schatten	11

Bezettingspercentage (aantal deelnemers : maximum aantal deelnemers) gehouden cursussen = 91%

Vorbereide cursussen, niet uitgevoerd vanwege externe omstandigheden

Een digitale schat aan informatie	
Cultureel erfgoed in kaart, plan en praktijk	
Excursie Oude- of Pelgrimvaderskerk	
Van buiten Leren	

Aantal bezoekers proeftuin debattenreeks

Erfgoed in de klas	32
Erfgoed in zaken	19
Erfgoed in kaart	38
Erfgoed in beweging	38

Bezettingspercentage (aantal deelnemers : maximum aantal deelnemers) gehouden debatten = 85%

OVERIGE GEGEVENS

Samenstelling bestuur Erfgoedhuis op 31 december 2002

- Cees Goekoop, voorzitter
- Cora Braskamp - Verburg, vice-voorzitter
- vacature
- Sjaak Boone, penningmeester
- Gerrit Verhoeven, lid
- Jan Anderson, lid
- Paul Gerretsen, lid
- vacature

Samenstelling Projectgroep Provinciaal Steunpunt Monumentenzorg en Archeologie op 31 december 2002

<i>naam</i>	<i>vertegenwoordiging</i>	<i>vervanger</i>
▪ voorzitter (vacature)	[VZHG]	
▪ Geke Hop	[RDMZ]	
▪ Wim van der Kraan	[PZH]	
▪ Frans van den Meiracker	[DSL]	Holger de Kat
▪ Paul Schaap	[ROB]	
▪ Tjalling Visser	[RDMZ]	Bas Noorlander
▪ Andries Ponsteen	[EGH]	

Samenstelling Werkgroep Jaar van de Boerderij Zuid-Holland

- Vincent Voorhoeve, Stichting Dorp Stad en Land / Boerderijstichting Zuid-Holland
- Otto Tromp, Boerderijstichting Zuid-Holland

- Guerite Flury, Stichting 2003 Jaar van de Boerderij
- Piet Pellikaan, Stichting Boerderij en Erf, Alblasserwaard en Vijfheerenlanden
- Linda Brouwers, Westelijke Land- en Tuinbouworganisatie
- Aty de Wolf, Provincie Zuid-Holland
- Marc Laman / Andries Ponsteen, Provinciaal Steunpunt Monumentenzorg en Archeologie / Erfgoedhuis

Samenstelling van de personeelsformatie op 31 december 2002

<i>Naam</i>	<i>Functie</i>	<i>Uren p.w.</i>
▪ Shadia Alberto	receptioniste / telefoniste	36
▪ Ruud Baak	monumentenwachter	36
▪ Julika Baan	medewerker secretariaat PSMA, idem PR	18
▪ Boudewijn Boelens	adjunct-directeur/hoofd Monumentenwacht	28,8
▪ Jan van Bokhoven	monumentenwachter	32
▪ Leo Bredie	monumentenwachter	36
▪ Jan Brugman	consulent geschiedbeoefening	30
▪ Gemma Bulte	hoofd secretariaat	36
▪ Bas Deelen	monumentenwachter	36
▪ Nina Duggen	consulent behoud en beheer	36
▪ Bianca Geijsman	medewerker secretariaat Monumentenwacht	36
▪ Saskia Goëken	projectmedewerker Verhalen van Steden	32
▪ Onno Helleman	coördinator PSMA	32
▪ Patrick Jansen	monumentenwachter	36
▪ Johan Knoester	projectmedewerker Dubbelportret Krimpenerwaard	
14		
▪ Dolly de Koning	medewerker secretariaat	16
▪ Jos Koster	medewerker financiën	32
▪ Lyanne de Laat	projectmedewerker 2003 Jaar van de Boerderij	20
▪ Marc Laman	consulent PSMA	32
▪ Thea de Langen	consulent educatie	36
▪ Cor Langerak	monumentenwachter	36
▪ Jos van Leeuwen	monumentenwachter	36
▪ Marleen van Loef	medewerker secretariaat	18
▪ Sandra Marsfelder	consulent registratie en documentatie	24

▪ Evelien Masselink	PR-medewerker	32
▪ Rien van Meggelen	monumentenwachter	36
▪ Maartje van Peijpe	projectmedewerker Museumregistratie	32
▪ Andries Ponsteen	directeur	36
▪ Piet van Roon	monumentenwachter	36
▪ Saskia Rutten	projectmedewerker MUSIP	36
▪ Harry Steens	monumentenwachter	36
▪ Judith Tegelaers	algemeen museumconsulent/directie-assistent	36
▪ Mi'jke Wennink	medewerker secretariaat	28
▪ Christa Weustink*	medewerker secretariaat Monumentenwacht	24

* op uitzendbasis

Vastgesteld door het bestuur van de Stichting Erfgoedhuis Zuid-Holland op 26 maart 2003.